

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA

Facultatea de Istorie și Filosofie

Secția Filosofie

SIMBOLICA ARTELOR NON-VERBALE

teză de doctorat

REZUMAT

Conducător științific:

Prof. univ. dr. MARTA PETREU-VARTIC

Doctorand:

IOAN MARCHIȘ

CLUJ-NAPOCA

2010

CUPRINS

INTRODUCERE.....	5
I. LIMITELE ANALIZEI SEMIOTICE A ARTELOR VIZUALE	9
1. Treptele reducției.....	10
1.1. Imitatio. Mimesis și Eikon	10
1.2. Substitutio și significatio. Semeion	14
2. Expresie și conținut în semiotica picturală.....	15
3. Funcția estetică din perspectivă semiotică	18
4. Semiotică și stilistică.....	20
5. Esteticul ca invenție	21
6. Limbaj pictural și articulare iconică.....	24
7. Semiotică și hermeneutică: semioza nelimitată.....	28
II. SEMN ȘI SIMBOL.....	31
1. Modelul „diadic”. Ferdinand de Saussure.....	33
2. Modelul „triadic”. Charles Sanders Peirce.....	38
3. Ocurențe și tipuri.....	47
4. „Șase tipuri majore de semne”. Thomas A. Sebeok.....	48
5. Conținut și expresie.....	51
6. Distincția Semn - Simbol	52
III. COMUNICAREA NON-VERBALĂ.....	56
1. Teorii ale comunicării	57
2. Modele ale comunicării.....	62
2.1. Modelul „teoriei informației” (Shannon – Weaver).....	63
2.2. Modele lingvistice ale comunicării (R. Jakobson).....	65
2.3. Modele sociologice ale comunicării.....	66
2.4. Modele psihologice ale comunicării.....	66
3. Comunicarea non-verbală	68

3.1.	Definiții. Scurt istoric.....	68
3.2.	Funcțiile comunicării non-verbale.....	70
3.3.	Verbal / Non-verbal.....	72
3.4.	Structura comunicării non-verbale.....	75
3.4.1.	Kinezica.....	76
3.4.2.	Proxemica.....	79
3.4.3.	Cronemica.....	80
4.	Arta ca formă de comunicare.....	82
4.1.	Limbajul artistic.....	83
4.2.	Caracteristicile comunicării artistice.....	86
IV.	HERMENEUTICA SIMBOLOGICĂ.....	88
1.	Hermeneutica.....	89
1.1.	Definiție. Scurt istoric.....	89
2.	Textul hermeneutic.....	91
3.	Formele hermeneuticii.....	91
3.1.	Hermeneutica reductivă.....	91
3.2.	Hermeneutica amplificatoare.....	92
4.	Tipuri de interpretare hermeneutică.....	93
4.1.	Interpretarea alegorică.....	93
4.2.	Interpretare tipologică.....	93
4.3.	Interpretarea lui Luther.....	94
4.4.	Interpretarea gramaticală.....	94
4.5.	Hermeneutica romantică – F.D.E. Schleiermacher.....	94
4.6.	Hermeneutica istorică – Wilhelm Dilthey.....	95
4.7.	M. Heidegger.....	97
4.8.	Hans Georg Gadamer.....	98
4.9.	Paul Ricoeur.....	98
4.10.	Mircea Eliade.....	99

5.	O hermeneutică posibilă a artelor vizuale. Trepte ale operei plastice	101
5.1.	Conceptul plastic	101
5.2.	Imaginea	104
5.3.	Arhetipul plastic	105
5.4.	Ideea plastică	107
5.5.	Opera plastică	108
V.	APLICAȚII HERMENEUTICE.....	110
1.	Forme și structuri plastice arhaice din nordul Transilvaniei	111
1.1.	Definiție: Structura plastică arhaică	112
1.2.	Stâlpul sau coloana	113
1.3.	Poarta.....	114
2.	Drumul morții și renașterii pe vasele funerare din Cultura Suciului de Sus.....	118
3.	Marea Zeiță Mamă	133
3.1.	Nodul	133
3.2.	Spicul.....	137
4.	Concepte hermeneutice: Masca și Jocul în spațiul scenic	139
4.1.	Masca.....	139
4.2.	Jocul.....	142
4.3.	Masca și Jocul în sculptură.....	143
4.4.	Masca și Jocul în spațiul scenic.....	144
4.5.	Spațiul scenic la nivelul basmului	145
4.6.	Spațiul scenic la nivelul limbajului	148
	CONCLUZII	150
	ANEXE	154
	BIBLIOGRAFIE	194

Cuvinte cheie:

Imitație, Mimesis, Eikon, Substitutio, Significatio, Semeion, Expresie, Conținut, Semiotică, Semantică, Semioză, Stilistică, Estetic, Invenție, Limbaj pictural, Articulare iconică, Hermeneutică, Semn, Simbol, Diadic, Triadic, Ocurențe, Tipuri, Comunicare, Verbal, Non-verbal, Kinezica, Proxemica, Cronemica, Arta, Limbaj, Text, Tipologic, Gramatical, Alegoric, Amplificator, Reductiv, Romantic, Istoric, Conceptul Plastic, Imaginea, Arhetipul Plastic, Ideea Plastică, Opera Plastică, Formă, Structură, Stâlpul, Coloana, Poarta, Ou, Pasăre, Pește, Masca, Jocul, Sculptură, Pictură, Spațiu Scenic, Basm, Limbaj, Nod, Spic, Explicație, Comprehensiune.

Rezumat:

Problema non-verbalității, ca element principal de comunicare umană din toate timpurile, atât cele preistorice cât și cele istorice, nu mai necesită astăzi nici un fel de demonstrație.

Limbajul non-verbal, lumea simbolurilor în care trăiește omul, imaginile artistice sau riturile religioase, precum și imensa lume a culturii, ne dovedesc faptul că aceste limbaje sunt universale, creând o legătură imperativă a omului cu lumea vie a regnurilor naturale, dar și cu cea spirituală și transcendentă. Dincolo de știință și concept se întinde o lume specific-umană, de o vastitate universală. Dacă limbajul științific frizează o înțelepciune a minții, cu siguranță lumea non-verbală descoperă o înțelepciune a sufletului, relevând în om această superbă și caracteristică dualitate.

Omul nu mai este privit ca un animal rațional. Rațiunea și-a pierdut dreptul de a îndrăzni să creadă că poate epuiza universul uman în toată varietatea și bogăția sa, deoarece ea nu poate descompune și înțelege formele vieții culturale ale omului dar și cele ritualice și religioase.

În om trăiește o lume infinită de arhetipuri și simboluri care trădează o ereditate spirituală a imaginarului uman. Civilizația noastră, prea mândră de cultul ei pentru tehnică și „rațiune” se izbește în mod dramatic de nevoia omului de subiectivitate și

---

artă. Obiectivitatea devine cult fanatic, ea însăși mit modern într-o confruntare tot mai aprigă cu drepturile ființei la imaginar și fantastic, cu drepturile imperative ale omului la subiectivitate și creație.

Cercetarea de față cuprinde în acest fel două moduri opuse, două căi de înțelegere: cea absolut necesară – **științifică**, și cea tot atât de necesară imaginarului uman – **hermeneutică**. Există o explicație ontologică (a lucrurilor) dar și o explicație logico-epistemologică a lor. Știința explică. Artă înțelege. Înțelegerea se obiectivează într-o interpretare sau o hermeneutică a simbolurilor și constelațiilor simbolice. O interpretare nu epuizează simbolul, nici multitudinea totală a interpretărilor. Toate interpretările posibile sunt valabile numai dacă respectă coerența internă (adică angajamentul hermeneutic să nu fie contradictoriu), altfel se destramă.

În această cercetare am urmărit atât aspectele științifice ale problemelor studiate, în măsura în care ele pot fi comensurate științific, cât și aspectele hermeneutice ale operelor sau fenomenelor în cauză. Astfel am încercat, mai ales atunci când e vorba de arte plastice, să interferăm metodele de cercetare și de observare plastică sau de istorie a artei, cu cele de observare estetică, la care am adăugat modalități care țin de aparatul de studiu al filosofiei, metoda hermeneutică apropiindu-se mult mai mult de esența acestor simboluri sau arhetipuri.

Lucrarea cuprinde cinci capitole structurate astfel:

Primul capitol, „Limitele analizei semiotice a artelor vizuale”, se ocupă de modalități de analiză și interpretare a operelor de artă, precum și limitele pe care le are fiecare modalitate în parte. Reducția semiotică a operei de artă nu implică o reducere de ordin estetic, ci este doar un instrument de analiză a modului de semnificare a Frumosului în artele vizuale. Prima parte a acestui capitol se ocupă de treptele reducerii, *Imitatio*, *Mimesis* și *Eikon*, apoi de *Substitutio* și *Significatio*, *Semeion*. Partea a doua cuprinde o analiză a expresiei și conținutului în semiotica picturală, urmând ca partea a treia să fie rezervată funcției estetice din perspectiva semiotică. A patra parte, *Semiotică și stilistică*, definește fenomenul estetic și fenomenul stilistic în artele vizuale. Celelalte părți ale acestui capitol se ocupă de esteticul ca invenție, limbajul pictural și articularea iconică. În finalul capitolului (subcapitolul 7 *Semiotică și hermeneutică: semioza nelimitată*) se ajunge la concluzia că opera de artă este prin excelență operă „deschisă”, infinită, neputând fi limitată ca semnificație de nici o metodă științifică și neputând fi epuizată de nici un fel de „traducere”, în sensul extensiunii largi a metodei de analiză.

Capitolul al II-lea este dedicat în exclusivitate istoriei teoriilor despre semn și simbol, definiția și evoluția termenilor de la Ferdinand de Saussure, cu modelul său „diadic”, la modelul „triadic” al lui Charles Sanders Peirce și taxinomia peirciană la Thomas A. Sebeok, Louis Hjelmslev și Umberto Eco, tratând în final și problema explicației și comprehensiunii raportate la știință și artă, concluzionând faptul că numai arta ne putea satisface plenar sau ne poate opri teama de neant sau setea noastră nesfârșită de absolut.

Capitolul al III-lea reprezintă o incursiune prin multiplele teorii ale comunicării cu diferitele ei modele cum sunt cele ce țin de teoria informației, modelele lingvistice, sociologice și psihologice. Abordarea noastră sintetizează și principalele definiții, un scurt istoric cu privire la cercetarea comunicării non-verbale, structura acestui tip de comunicare și principalele tipuri de comunicare-non verbală: kinezic, proxemic, cronemic etc. Ultima parte a acestui capitol se ocupă de artă ca formă specifică de comunicare non-verbală, de limbajul artistic și specificul acestuia, precum și de caracteristicile comunicării artistice.

Capitolul al IV-lea cuprinde un excurs prin sfera definițiilor hermeneuticii ca metodă specifică de înțelegere a omului, a clarificării termenilor de înțelegere și comprehensiune și implicația lor în câmpul artistic și științific. Tot aici vor fi vizate aspectele istorice ale tipurilor de hermeneutică, cum este cea alegorică sau tipologică, de la interpretarea gramaticală la hermeneutica romantică a lui F.D.E. Schleiermacher sau istorică a lui W. Dilthey, și poziția față de hermeneutică a unor cercetători precum M. Heidegger, Hans Georg Gadamer, Paul Ricoeur și Mircea Eliade. În finalul capitolului ne asumăm riscul de a propune o hermeneutică generală posibilă a artelor vizuale, analizând treptele operei plastice, folosindu-ne de redefinirea, clasificarea sau „reașezarea” unor concepte precum: conceptul plastic, imaginea, arhetipul plastic, ideea plastică și opera plastică.

Capitolul al V-lea, *Aplicații hermeneutice*, cuprinde cinci părți în care operăm cu modalități de cunoaștere și analiză acumulate, folosind atât metoda filosofică, cât și cea psihologică, cea a istoricului de artă sau a esteticianului și a altor științe antropologice. Acest capitol constituie partea cea mai originală a tezei, cuprinzând o modalitate personală de analiză și înțelegere, încercând să limpezească anumite concepte intens utilizate în acest domeniu, dar și definind și propunând noi noțiuni și instrumente de analiză hermeneutică, încercând un anumit tip de „profilaxie” a imaginarului așa cum apare el relevat în structura arhetipurilor, simbolurilor,

---

demersurilor estetice și artistice din toate timpurile, chiar dacă aceasta presupune o poziție de tratament alopatic a hermeneuticii față de metodele științelor exacte. Temele tratate în această parte a cercetării sunt: „Forme și structuri plastice din nordul Transilvaniei”, „Drumul morții și renașterii pe vasele funerare din Cultura Suciului de Sus”, „Marea Zeiță Mamă” (cu exemple de extensie în cultură a acestui arhetip) și „Masca și jocul în spațiul scenic”.

Finalul acestei cercetări ne găsește aplecați asupra unui set de concluzii pe cât de previzibil, pe atât de surprinzător: previzibil pentru că istoria culturii moderne stabilise cu destulă exactitate importanța covârșitoare a comunicării non-verbale, faptul că limbajul acesta mai mult decât a fi universal este și specific lumii emoțiilor umane, trăirilor abisale ale structurilor arhetipale ale lumii imaginarului, spre deosebire de limbajul verbal care aparține lumii mentalului, a metafizicii; surprinzător pentru că după îndelungile serii de definiții și clasificări ale diferitelor concepte ce țin de lumea semioticii și a semanticii, de complexa eră a comunicării umane performante cu tot mai mare coeficient de precizie în partea ei comensurabilă, siguranța cu care imaginarul și creația artistică se insinuează în simțirea, devenirea și personalitatea noastră, ne face să ne îndoim de imensa libertate pe care o credeam în posesia noastră ca indivizi. Nebănuind că un asemenea tip de cercetare ajunge să se adâncească atât de mult în propriul labirint încât sfârșește în a te convinge că o bună parte din instinctul nostru artistic, din percepțiile noastre operaționale la nivel de sensibilitate artistică, nu numai că sunt moștenite dar ele acționează ca niște veritabile crome culturale, așa încât nu știm dacă nu cumva acea libertate individuală de a percepe realitatea și simțirea, întreaga noastră „înțelegere” nu e un labirint arhetipal predestinat.

Încercând să structurăm conceptual lumea imaginarului și a artei realizăm cât de puțin dezvoltat e acest tip de limbaj, cât de sărace și puține ne sunt conceptele atunci când îndrăznim să facem o fisură pentru a sonda imensul vulcan care e simțirea, creativitatea, imensa energie a esenței umane și totodată ne dăm seama că știința a avut mai mare grijă să-și dezvolte și să-și perfecționeze conceptele care o apără pe ea ca știință, însă atunci când folosim aceleași concepte în sfera hermeneutică, ne trezim aproape neputincioși, știința uzitând de o logică conceptuală care forțează cadre mult prea restrânse atunci când e vorba de creație și trăire artistică.

În final trebuie menționat că tipul de analiză pe care îl propune această teză de doctorat, prin inventarierea, studierea, performarea sau inventarea unei gramatici conceptuale sau de noi coduri de abordare semantică, duce la îmbogățirea ariei de

---

analiză a obiectelor artistice moștenite de cultură în istoria și preistoria sa. Pentru că istoria însăși e mai ușor de înțeles cunoscând mai bine „obiectele” culturale produse de ea. Cunoscând arta unei epoci te ancorezi sufletește de acea lume creatoare chiar dacă ea și-a derulat existența cu 20 sau 30 de mii de ani în urmă. Într-un fel, emoția ei se trezește, renaște în măsura în care înțelegem viața ei spirituală, atunci când le interpretăm și asimilăm opera artistică magică și ritualică.

Cele cinci aplicații hermeneutice parcurse în această teză, pe lângă dorința de a înțelege și participa creativ la emoția artistică, urmărește și recunoașterea sau crearea în universul mental și imaginar a unor concepte noi pe baza arhetipurilor mentale moștenite și pe baza traseelor urmate de metoda elaborată astfel care să împingă în același timp „cercetarea hermeneutică” înspre noi standarde de „comprehensiune” și participare la esență. Acești noi termeni urmând să facă legătura ideală între mental și emoțional, într-o armonie de cele mai multe ori ciclică și ritualică dar imperativă condiției culturale a omului modern.

Finalul acestei teze cuprinde o serie de planșe absolut relevante pentru susținerea discursului hermeneutic la operele studiate și, firește, literatura și referințele bibliografice.

BIBLIOGRAFIE

A. BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ

1. Academia Română, *Istoria Românilor*, vol. I, *Moștenirea timpurilor îndepărtate*, Coordonatori: Acad. Mircea Petrescu-Dîmbovița, Alexandru Vulpe, Editura Enciclopedică, București, 2001;
2. **Al-George, Sergiu**; *Limbă și gândire în cultura indiană – introducere în semiologia indiană*, Ed. Științifică și enciclopedică, București 1976;
3. **Aristotel**, *Despre interpretare*, în *Organon I*, Traducere, studiu introductiv, introducere și note de Mircea Florian, Editura IRI, București, 1997;
4. **Aristotel**, *Etica nicomahică*, Traducere, studiu introductiv, comentarii și index de Stella Petecel, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988;
5. **Aristotel**, *Fizica*, Traducere și note de N. I. Barbu, Studiu introductiv și note, indice tematic și indice terminologic de Pavel Apostol, Studiu analitic asupra „Fizicii” lui Aristotel și note de Alexandru Posescu, Editura Științifică, București, 1966;
6. **Aristotel**, *Poetica*, Studiu introductiv, traducere și comentarii de D. M. Pippidi, Ediția a III-a îngrijită de Stella Petecel, Editura IRI, București, 1998;
7. **Arnheim, Rudolf**, *Arta și percepția vizuală*, Ed. Meridiane, București, 1979;
8. **Barbu, Ion**, *Joc Secund*, Cartea Românească, 1986;
9. **Barthes, Roland**, *Roland Barthes despre Roland Barthes*, în *Romanul scriiturii. Antologie*, Selecție de texte și traducere Adriana Babeți și Delia Șepețean-Vasilii, Prefață Adriana Babeți, Postfață Delia Șepețean-Vasilii, Editura Univers, București, 1987;
10. **Bălăceanu-Stolnici, Constantin, Magdalena Berescu**, *Gândirea Magică – geneză și evoluție*, Ed. Nemira, București, 2009;
11. **Berger, René**, *Artă și Comunicare*, Traducere de Florin Murgescu, Prefață de Titus Priboi, Ed. Meridiane, București, 1976;

-
12. **Burgos, Jean**, *Pentru o poetică a imaginarului*, Traducere de Gabriela Duda și Micaela Gulea, Ed. Univers, București, 1988;
13. *Cartea Morților* (<http://www.egiptul-antic.info/religie.htm>) accesat la 16.02.2010;
14. **Caune, Jean**, *Cultură și comunicare. Convergențe teoretice și locuri de mediere*, Cartea Românească, 2000;
15. *Cele trei rodii aurite: o istorie a basmelor românești în texte*, Ed. Minerva, București 1979
16. **Chandler, Daniel**, „*Semiotic for Beginners*”, <http://www.aber.ac.uk/media/Documents/S4B/sem02.html>; accesat la 12.02.2009;
17. **Chandler, Daniel**, *Semiotics: the basics*, Second edition, Routledge – Taylor & Francis Group, London and New York, 2007;
18. **Chelcea, Septimiu; Ivan, Loredana; Chelcea, Adina**; *Comunicarea nonverbală: gesturile și postura: cuvintele nu sunt de-ajuns*, Ed. Comunicare.ro, București, 2005;
19. **Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain (coord.)**, *Dicționar de Simboluri*, Polirom, Iași, 2009;
20. **Cohen, Jean**, *Structure du langage poétique*, Flammarion, Paris, 1966;
21. **Coordonescu, Ion**, *Curs de hermeneutică*, accesat la data de 8.10.2009 la adresa [<http://www.scribd.com/doc/14817680/Ion-Coordonescu-Curs-de-Hermeneutica>];
22. **Corniță, Georgeta**, *Comunicare și semnificare. Studiul mimicii. Perspective interdisciplinare*, Ediția a II-a revizuită, Editura Universității de Nord, Baia Mare, 2006;
23. **Cosmovici, Andrei**, *Psihologie Generală*, Editura Polirom, Iași 1996;
24. **Coteanu, Ion**, *Stilistica funcțională a limbii române. Stil, stilistică, limbaj*, Editura Academiei, București, 1973;
25. **Crecan, Daniel**, *Referat*, p. 10, accesat în data de 5. 10. 2009 la [<http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2009apr/>];
26. **Culianu, Ioan Petru**, *Mircea Eliade*, Traducere de Florin Chirițescu și Dan Petrescu, cu o scrisoare de la Mircea Eliade și o postfață de Sorin Antohi, Nemira, București;
27. **Deac, Augustin**, *Comunicare în cadrul Congresului Internațional de Dacologie: Burebista* 2001, (http://www.dacia.org/congres/content/10_iunie/deac/deac.html), accesat la 02.02.2010;

-
28. **Dinu, Mihai**, *Comunicarea – repere fundamentale*, Editura Orizonturi, București 2007;
29. **Drăgan, I.; Anastasiu, C.; Banciu, D.; Bădescu, I.; Furtună, C.; Mihăilescu, I.; Ungureanu, I.; Voinea, M.**; *Sociologie Generală*, Tipografia Universității București, București 1985;
30. **Dumitriu, Anton**, *Eseuri. Știință și cunoaștere. Alétheia. Cartea întâlnirilor admirabile*, Editura Eminescu, București, Piața Scânteii 1, 1986;
31. **Durand, Gilbert**, *Structurile antropologice ale imaginarului*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998;
32. **Eco, Umberto**, *Limitele interpretării*, Traducere de Ștefania Mincu și Daniela Bucșă, Editura Pontica, Constanța, 1996;
33. **Eco, Umberto**, *O teorie a semioticii*, Traducere din engleză de Cezar Radu și Costin Popescu, Ed. Meridiane, București 2003;
34. **Eco, Umberto**, *Semiotica e filosofia del linguaggio*, Biblioteca Einaudi, Torino, 1997;
35. **Eco, Umberto**, *Tratat de semiotică generală*, Traducere de Anca Giurescu și Cezar Radu, Postfață și note de Cezar Radu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982;
36. **Eliade, Mircea**, *Aspecte ale mitului*, Ed. Univers, București, 1978;
37. **Eliade, Mircea**, *Istoria Credințelor și Ideilor Religioase*, ediția a II-a, vol. I, De la Epoca de piatră la Misterele de la Eleusis, Traducere și postfață de Cezar Baltag, Ed. Științifică, București, 1991;
38. **Eliade, Mircea**, *Încercarea labirintului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990;
39. **Eliade, Mircea**, *Sacrul și profanul*, traducere din franceză de Brândușa Prelipceanu, ediția a II-a, Humanitas, București 2000;
40. **Eliade, Mircea**, *Tratat de istorie a religiilor*, traducere din franceză de Mariana Noica, ed. a IV-a, Humanitas, București, 2008, p. 153;
41. **Francastel, Pierre**, *Realitatea figurativă, elemente structurale de sociologie a artei*, Traducere din limba franceză de Mircea Tomuș, Prefață de Ion Pascadi, Editura Meridiane, București 1972;
42. **Genette, Gerard**, *Figuri, Selecție*, traducere și prefață de Angela Ion și Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1978;
43. **Georgescu-Gorjan, Ștefan**, *Amintiri despre Brâncuși*, Scrisul Românesc, Craiova, 1988;

-
44. **Georgiu, Grigore**, *Filosofia culturii. Cultură și comunicare*, Editura comunicare.ro, București, 2004;
45. **Graur, Evelina**, *Tehnici de comunicare*, Ed. Meridiane, Cluj-Napoca, 2001;
46. **Grigorescu, Dan**, *Brâncuși*, Intr. poligrafică „Arta Grafică” București, 1980;.
47. **Guțu, Gheorghe**, *Dicționar latin-român*, Editura Științifică, București, 1993;
48. **Ioan Bălin**, *Conferință ARCHEUS*, Ocoliș, Maramureș în data de 28.05.2005;
49. **Iuga, Nicolae**, *Profesorul și Sirena*, eseuri, Proema, Baia Mare, 2001;
50. **Le Goff, Jacques**, *Pentru un alt Ev Mediu. Valori umaniste în cultura și civilizația Evului Mediu*, Editura Meridiane, București, 1978,
51. **Lechte, John**, *Fifty Key Contemporary Thinkers: From Structuralism to Postmodernity*. London: Routledge, 1994;
52. **Lévi-Strauss, Claude**, *Mythologiques. Le Cru et le Cuit*, Librairie Plon, Paris, 1964;
53. **Lohisse, Jean**, *Comunicarea. De la transmiterea mecanică la interacțiune*. Polirom, Iași 2002
54. **Louis, Pierre**, *Les métaphores de Platon*, Société d'édition „Les Belles lettres”, Paris, 1945;
55. **Marinescu, Valentina**, *Introducere în teoria comunicării. Principii, modele, aplicații*, Editura Tritonic, București, 2003;
56. **Marino, Adrian**, *Hermeneutica lui Mircea Eliade*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1980;
57. **McQuail, Denis, Windahl, Sven**, *Modele ale comunicării*, Editura comunicare.ro, București, 2001;
58. **Moles, Abraham**, *Artă și ordinator*, traducere de Claudia Dumitriu și Ion Pascadi, Editura Meridiane, București, 1974;
59. **Noica, Constantin**, *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, Humanitas, București, 1996;
60. **Păun, Silvia**, *Identități Europene inedite Italia – România*, Ed. Tehnică, București 1996;
61. **Peirce, Charles S.**, *Semnificație și acțiune*, Prefață Andrei Marga, Selecția textelor și traducere din limba engleză Delia Marga, Editura Humanitas, București, 1990;
62. **Petrescu, Paul**, *Motive decorative celebre (contribuții la studiul ornamenticii românești)*, Editura Meridiane, București, 1971;

-
63. **Platon**, *Republica*, în *Opere V*, Ediție îngrijită de Constantin Noica și Petru Creția, Cuvânt prevenitor de Constantin Noica, Traducere, interpretare, lămuriri preliminare, note și anexă de Andrei Cornea, Colecție îngrijită de Idel Segall, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986;
64. **Platon**, *Sofistul*, în *Opere VI*, Ediție îngrijită de Constantin Noica și Petru Creția, Introducere la dialogurile logice Alexandru Surdu, Traducere, lămuriri preliminare și note Constantin Noica, Colecție îngrijită de Idel Segall, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989;
65. **Reteganu, Ioan; Leschian, Vasile; Timiș, Nicoară (coord.)**, *Maramureș*, Baia Mare, 1984;
66. **Roman, Regis**, *Hermeneutică și comunicare*, Curs introductiv, p. 1, accesat 14 octombrie 2009 la adresa [<http://www.scribd.com/doc/3086263/Hermeneutica-si-Comunicare>]
67. **Saint-Martin, Fernande**, *Sémiologie du langage visuel*, Presses de l'Université du Québec, Québec, 1987;
68. **Saussure, Ferdinand**, *Cours de linguistique générale*, Publié par Charles Bally et Albert Séchehaye avec la collaboration de Albert Riedlinger, Édition critique préparée par Tullio de Mauro, Postface de Louis-Jean Calvet, Payot, Paris, 1995;
69. **Sebeok, Thomas A.**, *Semnele: o introducere în semiotică*, Traducere din engleză după ediția a II-a definitivă de Sorin Mărculescu (Signs: an introduction to semiotics, Second edition, Toronto, Canada, 2001), Humanitas, București, 2002;
70. **Shepherd Rowena, Shepherd Rupert**, *1000 de simboluri. Semnificația formelor în artă și mitologie*, Editura Aquila'93, Oradea, 2007;
71. **Van Cuilenburg, J.J.; Scholten, O.; Noomen, G.W.**, *Știința comunicării*, Editura Humanitas, București, 2004;
72. **Vartic, Andrei**, *O istorie geometrică a lui Homo Sapiens*, 2000 (<http://www.scribd.com/doc/8266233/O-Istorie-Geometric-A-a-Lui-Homo-Sapiens-Andrei-Vartic>) accesat la 18.08.2009;
73. **Vasiliu, Emanuel**, *Câteva reflecții asupra distincției semn-simbol*, în SCL, XXXIX, 1988, nr. 5;
74. **Vasiliu, Emanuel**, *Elemente de filozofie a limbajului*, EAR, București, 1995;
75. **Wunenburger, Jean-Jacques**, *Filozofia imaginilor*, Traducere de Muguraș Constantinescu, Ediție îngrijită și postfață de Sorin Alexandrescu, Editura Polirom, Iași, 2004;

---

76. **Zamfir, C., Vlăsceanu, L. (coord.),** *Dicționar de Sociologie*, Editura Babel, București 1993;

B. BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

77. **Ailincăi, Cornel,** *Introducere în gramatica limbajului vizual*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982;

78. **Avram, Vasile,** *Chipurile Divinității, O hermeneutică a modelelor teofanice în spațiul sud-est european (ortodox)*, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2006;

79. **Bachelard, Gaston,** *Dialectica spiritului științific modern*, vol. I-II, traducere de Vasile Tonoiu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986;

80. **Bagdasar, N.; Bogdan, Virgil; Narly, C.,** *Antologie filosofică. Filosofi străini*, postfață de prof. univ. dr. Gheorghe Vlăduțescu, Editura Universal Dalsi, 1995;

81. **Baumgarten, Alexander,** *Principiul cerului : eternitatea lumii si unitatea intelectului in filosofia secolului al XIII-lea*, Colectia Filosofie. Seria Athenaeum(2), Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002;

82. **Bălin, Ion; Nedela, Richardo,** *Sociologia noologică*, Editura Nemira, București, 2003;

83. **Bucă, Marin; Evseev, Ivan,** *Probleme de semasiologie*, Editura Facla, 1976;

84. **Carpov, Maria,** *Captarea sensurilor – coordonate analitice*, Editura Eminescu, București, 1987;

85. **Cheng, François,** *Vid și plin. Limbajul pictural chinezesc*. Traducere de Iuliana Crenguță Munteanu, Editura Meridiane, București, 1983;

86. **Constantin, Daniel,** *Orientalia mirabilia*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976;

87. *Cultura și filosofia indiană în texte și studii*, Ediție îngrijită de Cicerone Poghir, Traduceri din limba sanscrită de Theofil Simenschy, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978;

88. **De Mauro, Tullio,** *Introducere în semantică*, traducere de Anca Giurescu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978;

-
89. *Der Nordkarpatische Raum In Der Bronzezeit, Symposium Baia Mare 7 – 10 Oktober 1998*, Herausgegeben von **Carol Kacso**, în *Bibliotheca Marmația I*, Muzeul Județean Maramureș, Baia Mare, 2001
90. **Dorlfels, Gillo**, *Estetica mitului (de la Vico la Wittgenstein)*, Editura Univers, București, 1975;
91. **Dunăre, Nicolae**, *Civilizație tradițională românească în curbură Carpatică Nordică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984;
92. **Dunca, Petru**, *Ființă – Cunoaștere – Fericire la gânditorii post-paninieni*, prefață de prof. univ. dr. Constantin Marin, Editura Proema, Baia Mare, 2000;
93. **Eco, Umberto**, *La struttura assente. La ricerca semiotica e il metoda strutturale*, Bompiani, Milano, 2004;
94. **Eliade, Mircea**, *Cosmologie și Alchimie Babiloniană*, ediția a II-a, Editura Moldova, Iași, 1991;
95. **Eliade, Mircea**, *Făurari și alchimiști*, Traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, Editura Humanitas, București, 1997;
96. **Eliade, Mircea**, *Fragmentarium*, Editura Destin, Deva, 1990;
97. **Eliade, Mircea**, *Insula lui Euthanasius*, Humanitas, București, 1993;
98. **Eliade, Mircea**, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. I, traducere de Cezar Baltag, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984;
99. **Eliade, Mircea**, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. II, traducere de Cezar Baltag, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986;
100. **Eliade, Mircea**, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. III, traducere de Cezar Baltag, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988;
101. **Eliade, Mircea**, *Împotriva deznădejzii – Publicistica exilului*, Editura Humanitas, București, 1992;
102. **Eliade, Mircea**, *Mituri, vise și mistere*, Traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, Editura Univers Enciclopedic, 1998;
103. **Eliade, Mircea**, *Solilocvii*, Editura Humanitas, București, 1991;
104. *Gândirea hittită în texte*, studiu introductiv: Constantin Daniel, serie îngrijită de Idel Segall, traducere Athanase Negoită, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986;
105. **Glodeanu, Gheorghe**, *Fascinația ficțiunii. Incursiuni în literatura interbelică și contemporană*, Editura Libra, București, 2006;

-
106. **Guénon, René**, *Simboluri ale științei sacre*, traducere de Marcel Tolcea și Sorina Șerbănescu, Editura Humanitas, 2008;
107. **Husar, Al.**, *Ars Longa. Probleme fundamentale ale artei.*, Editura Univers, București, 1980;
108. **Husar, Al.**, *Matapoetica. Prolegomene.*, Editura Univers, București, 1983;
109. **Ianoși, Ion** (coord.), *Dicționarul operelor filosofice românești*, Humanitas, București, 1997;
110. **Ianoși, Ion**, *Sublimul în estetică*, Editura Meridiane, București, 1983;
111. **Jianu, Ionel**, *Brâncuși*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001;
112. **Jung, Carl Gustav**, *Puterea sufletului, Antologie*, (patru părți), traducere de dr. Suzana Holan, Editura Anima, București, 1994;
113. **Kogan, M. S.**, *Morfologia Artei*, traducere de Anca Irina Ionescu, Editura Meridiane, București, 1979;
114. **Leibniz, G. W.**, *Monadologie*, traducere de Constantin Floru, Humanitas, 1994;
115. **Levi-Strauss, Claude**, *Antropologia structurală*, traducere de J. Pecher, Editura Politică, București, 1978;
116. **Liiceanu, Gabriel**, *Despre limită*, Editura Humanitas, București, 2004;
117. **Malraux, André**, *Capul de obsidian*, traducere de Modest Morariu, Editura Meridian, București, 1977;
118. **Malraux, André**, *Omul precar și literatura*, traducere de Modest Morariu, Editura Univers, București, 1980;
119. **Marcus, Solomon**, *Artă și știință*, Editura Eminescu, București, 1986;
120. **Marga, Andrei**, *Introducere în filosofia contemporană*, Editura Polirom, București, 2002;
121. **Marga, Andrei; Muscă, Vasile** (coord.), *Teme Hegeliene. Studii*. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982;
122. **Mușu, Gheorghe**, *Lumini din depărtări. Civilizații prehellenice și micro-asiatice*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981;
123. **Noica, Constantin**, *Scrisori despre logica lui Hermes*, Editura Cartea Românească, București, 1986;
124. **Noica, Constantin**, *Sentimentul românesc al ființei*, Editura Eminescu, București, 1978;

-
125. **Noica, Constantin**, *Șase maladii ale spiritului contemporan*, Editura Humanitas, București, 2008;
126. **Panofsky, Erwin**, *Artă și semnificație*, traducere de Ștefan Stoenescu, Editura Meridiane, București, 1980;
127. **Petreu, Marta**, *Despre bolile filosofilor. Cioran*, Editura Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2008;
128. **Petreu, Marta**, *Filosofii paralele*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2005;
129. **Platon**, *Opere III*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978;
130. **Platon**, *Opere IV*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989;
131. **Platon**, *Opere V*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986;
132. **Prut, Constantin**, *Fantasticul în arta populară românească*, Editura Meridiane, București, 1972;
133. **Radian, H. G.**, *Cartea proporțiilor. Principii și aplicații în arhitectură și artele plastice*, Editura Meridiane, București, 1981;
134. **Rosenberg, Jakob**, *Criteriul calității în artă*, Editura Meridiane, București, 1980;
135. **Roșca, D. D.**, *Studii și eseuri filosofice*, Editura Științifică, București, 1970;
136. **Stoichiță, Radu**, *Natura conceptului în logica lui Hegel*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1972;
137. **Tatarkiewics, Wladyslaw**, *Istoria esteticii*, vol. III, *Estetica Modernă*, (partea I), Editura Meridiane, București, 1978;
138. **Tonoiu Vasile**, *Dialectică și relativism. Ideea de referențial.*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978;
139. **Tonoiu, Vasile**, *Ontologii arhaice în actualitate*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1998;
140. **Vlăduțescu, Gh.**, *Deschideri către o posibilă ontologie. Interpretări al presocratici.*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987;
141. **Wald, Lucia**, *Sisteme de comunicare umană*, Editura Științifică, București, 1973;
142. **Wunenburger, Jean-Jacques**, *Sacrul*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000;